

ELEKTROTEXNIKA TARMOG'IDA KORXONALAR BOSHQARISHTIZIMINI SAMARALI TASHKIL ETISH

*Baxtiyorov Abdulloh Xusniddin o'g'li - Toshkent davlat iqtisodiyot
universiteti, Menejment fakulteti MNP-91 guruh talabasi*

Email - baxtiyorov0130@gmail.com

*Ibragimov G'anijon G'ayratovich - Ilmiy rahbar, Toshkent Davlat
Iqtisodiyot Universiteti Menejment fakulteti Innovatsion menejment kafedrası,
Phd dotsent*

Annotatsiya: *Ushbu maqola elektrotexnika tarmog'ida korxonalar boshqaruvini samarali tashkil etishning asosiy tamoyillari, usullari va xususiyatlarini yoritadi. Maqolada boshqaruv tizimining asosiy elementlari, texnologik yangilanishlarning ahamiyati, resurslar boshqaruvi, kadrlar motivatsiyasi, risklarni boshqarish va bozor talablariga moslashuvchanlik kabi muhim jihatlarni muhokama qilinadi. Samarali boshqaruvni tashkil etish uchun ilg'or boshqaruv usullari va amaliyotlari keltirilgan bo'lib, elektrotexnika tarmog'idagi korxonalarda yuqori samaradorlikni ta'minlash uchun zarur bo'lgan yondashuvlar ko'rsatilgan. Maqola, elektrotexnika va boshqa sanoat tarmoqlarida boshqaruv tizimini optimallashtirishga qiziqqan tadqiqotchilar va mutaxassislar uchun foydali bo'ladi.*

Kalit so'zlar: *Samarali boshqaruv, elektrotexnika tarmog'i, innovatsiyalar, resurslarni boshqarish, kadrlar motivatsiyasi, risklarni boshqarish, bozor talablariga moslashuvchanlik, boshqaruv tizimi, texnologik yangilanishlar, kommunikatsiya*

Kirish

Elektrotexnika sohasida korxonalar boshqaruvi, ishlab chiqarish jarayonlarini samarali tashkil etish va raqobatbardoshlikni oshirishda muhim o'rin tutadi. Elektrotexnika tarmog'i global iqtisodiyotda strategik tarmoq bo'lib, uning rivojlanishi nafaqat mamlakat iqtisodiyoti, balki butun dunyo sanoatining

innovatsion rivojlanishiga ham ta'sir ko'rsatadi. Ushbu tarmoqda faoliyat yuritayotgan korxonalar uchun samarali boshqaruv tizimining o'rni yanada ortib bormoqda, chunki texnologik rivojlanish va bozor talablarining tez o'zgarishi korxonalarining faoliyatini doimiy ravishda yangilashni talab etadi.

Boshqaruv tizimi nafaqat tashkilot ichidagi ishchi jarayonlarning muvofiqlashtirilishi, balki resurslarning samarali taqsimlanishi, innovatsion texnologiyalarni qo'llash, shuningdek, kadrlar siyosati va moliyaviy boshqaruvni ham o'z ichiga oladi. Samarali boshqaruv tizimi kompaniyaning bozorda raqobatbardoshligini oshiradi, ishlab chiqarish samaradorligini maksimal darajaga ko'taradi va uzoq muddatli muvaffaqiyatni ta'minlashga yordam beradi.¹

Elektrotexnika sohasida boshqaruv tizimining samaradorligi ko'plab omillarga bog'liq bo'lib, ulardan biri kompaniyaning texnologik bazasi, innovatsiyalarni joriy etish, ishlab chiqarish jarayonlarini avtomatlashtirish va xodimlarni malakasini oshirishga qaratilgan strategiyalarning to'g'ri tanlanishidir. O'zbekiston kabi rivojlanayotgan mamlakatlarda elektrotexnika tarmog'ining ahamiyati kundan-kunga ortib bormoqda, chunki bu soha nafaqat sanoatni rivojlantirish, balki xalqaro bozorga chiqish uchun yangi imkoniyatlar yaratadi. Shuning uchun, elektrotexnika korxonalarida boshqaruv tizimini samarali tashkil etish nafaqat iqtisodiy barqarorlikni ta'minlash, balki butun mamlakatning iqtisodiy o'sishiga hissa qo'shishga imkon beradi.

Boshqaruv tizimini samarali tashkil etish, avvalo, kompaniyaning strategik maqsadlarini belgilash va shu maqsadga erishish uchun zaruriy resurslarni to'g'ri taqsimlashni anglatadi. Elektrotexnika tarmog'ida har bir boshqaruv qarori ishlab chiqarishning samaradorligini oshirishga, raqobatbardosh ustunlik yaratishga va bozorning o'zgaruvchan talablariga moslashishga qaratilgan bo'lishi kerak. Ushbu maqolada elektrotexnika tarmog'ida korxonalar boshqaruv tizimini samarali tashkil etishning asosiy tamoyillari, usullari va muammolari ko'rib chiqiladi.²

¹ Kotter, J., & Bournier, T. (1998). Leading change. *Technovation*, 18(4), 294-294.

² E Porter, M. (1998). Competitive strategy: Techniques for analyzing industries and competitors;

Korxonalar boshqaruvi asosiy elementlari

Korxonalar boshqaruvi — bu tashkilotning barcha faoliyatini rejalashtirish, tashkil etish, nazorat qilish va muvofiqlashtirish jarayonidir. Samarali boshqaruv tizimi korxonaning umumiy muvaffaqiyatini ta'minlashga xizmat qiladi. Elektrotexnika tarmog'ida, ayniqsa, innovatsiyalar, texnologiyalar va bozor talablarining doimiy o'zgarishi tufayli, boshqaruv tizimi yanada muhim rol o'ynaydi. Korxonalar boshqaruvi asosiy elementlari quyidagilardan iborat:

Strategik rejalashtirish – strategik rejalashtirish korxonalar boshqaruvi asosiy qismi bo'lib, kompaniyaning uzoq muddatli maqsadlari va vazifalarini aniqlashni o'z ichiga oladi. Elektrotexnika tarmog'ida strategik rejalashtirishning muhimligi shundaki, texnologik o'zgarishlar va bozor talablarining tez-tez yangilanishi kompaniyalarni doimiy ravishda yangi strategiyalarni ishlab chiqishga undaydi. Boshqaruvchilar bozorni tahlil qilib, raqobatbardosh ustunliklarni yaratishga intilishlari kerak. Bu jarayon, shuningdek, risklarni baholash, rivojlanish yo'llarini belgilash va tashkilotning resurslarini qanday taqsimlashni rejalashtirishni ham o'z ichiga oladi. Samarali strategik rejalashtirish orqali kompaniya o'z faoliyatini tizimli ravishda rivojlantiradi va doimiy o'sishga erishadi.³

Resurslarni boshqarish – korxonaning samarali faoliyat yuritishi uchun barcha resurslar (moliyaviy, insoniy, texnik va vaqt) to'g'ri boshqarilishi lozim. Elektrotexnika sohasidagi korxonalar ko'pincha yuqori darajadagi texnologik resurslarga, malakali kadrlar va yaxshi moliyaviy resurslarga muhtoj bo'ladi. Resurslarni boshqarish jarayonida, avvalo, resurslarning mavjudligi va ulardan qanday samarali foydalanishning usullari aniqlanadi. Resurslarni samarali taqsimlash orqali ishlab chiqarish jarayonlarining barqarorligi va korxonaning rentabelligi ta'minlanadi. Masalan, texnik resurslarni avtomatlashtirish va ishlab chiqarish jarayonlarini optimallashtirish korxonaning raqobatbardoshligini oshiradi.

---

³ Robbins, S.P. "Management." Pearson Education, 2019;

Innovatsion texnologiyalarni joriy etish – elektrotexnika korxonalarining rivojlanishida innovatsion texnologiyalarning ahamiyati katta. Innovatsiyalarni amalga oshirish va yangi texnologiyalarni joriy etish korxonaning bozor talablariga moslashishini ta'minlaydi. Zamonaviy texnologiyalar ishlab chiqarishni avtomatlashtirish, sifatni oshirish va xarajatlarni kamaytirishga yordam beradi. Innovatsion texnologiyalarni joriy etish orqali korxonaga nafaqat o'z mahsulotlarini sifat jihatdan yaxshilaydi, balki bozorning yangi segmentlariga kirish imkoniyatiga ega bo'ladi. Bu jarayonni samarali boshqarish korxonaga bozor ustunligini qo'lga kiritish imkonini yaratadi.⁴

Kadrlar siyosati – elektrotexnika tarmog'idagi korxonalar uchun kadrlar siyosati juda muhim ahamiyatga ega. Samarali boshqaruv kadrlarni jalb qilish, ularni malakasini oshirish, va xodimlarning motivatsiyasini ta'minlash orqali amalga oshiriladi. Kadrlar boshqaruvi korxonaning ichki muhitini shakllantiradi va xodimlarning ishlab chiqarish jarayonidagi faoliyatini maksimal darajaga keltiradi. Samarali kadrlar siyosati, shuningdek, kompaniyaning ichki resurslaridan samarali foydalanishga va raqobatbardosh kadrlarni jalb qilishga imkon yaratadi. Boshqaruvchilar kadrlar uchun ta'lim va rivojlanish dasturlarini tashkil etish, shuningdek, malakali mutaxassislarni tayyorlash orqali kompaniyaning umumiy samaradorligini oshirishlari kerak.

Xarajatlar va foyda tahlili – xarajatlar va foyda tahlili korxonaning iqtisodiy faoliyatini boshqarishda muhim rol o'ynaydi. Xarajatlarni nazorat qilish va samarali foyda olish — bu boshqaruvchilarning asosiy vazifalaridan biridir. Elektrotexnika sohasida xarajatlarni optimallashtirish, ayniqsa texnik xizmatlar va ishlab chiqarish jarayonlarida muhim ahamiyatga ega. Xarajatlarni nazorat qilish va foyda tahlilini amalga oshirish orqali korxonaga daromadlarini oshirishi va raqobatbardoshligini ta'minlashi mumkin.⁵

Samarali boshqaruvni tashkil etishning o'ziga xos xususiyatlari

⁴ Aaker, D. A., & Moorman, C. (2023). *Strategic market management*. John Wiley & Sons;

⁵ Drucker, P. F. (1974). *Management: Tasks, responsibilities, practices*;

Samarali boshqaruvni tashkil etishning o'ziga xos xususiyatlari, asosan, korxonaning o'ziga xos ehtiyojlari, sanoatning xususiyatlari, innovatsion texnologiyalarni qo'llash, va bozorning o'zgaruvchan sharoitlariga moslashish bilan bog'liq. Elektrotexnika tarmog'idagi korxonalar uchun boshqaruv tizimini samarali tashkil etishning o'ziga xos jihatlari ko'p. Bularning barchasi boshqaruvning strategik rejalashtirishdan tortib, moliyaviy va kadrlar resurslarini boshqarishgacha bo'lgan kompleks tizimni o'z ichiga oladi.

Elektrotexnika tarmog'ida samarali boshqaruvni tashkil etishning muhim xususiyatlaridan biri innovatsion texnologiyalarni joriy etish va ularni ishlab chiqarish jarayonlariga integratsiya qilishdir. Zamonaviy boshqaruv tizimi texnologiyalarning yangilanishini va avtomatlashtirishni hisobga olib ishlab chiqilishi kerak. Texnologiyalarni doimiy yangilab borish va avtomatlashtirishni qo'llash orqali ishlab chiqarish jarayonlarini optimallashtirish, mehnat unumdorligini oshirish, xatoliklarni kamaytirish va xarajatlarni qisqartirish mumkin. Samarali boshqaruvda texnologik rivojlanishning doimiy ravishda kuzatib borilishi va yangi echimlarni qo'llashga intilish zarur.⁶

Boshqaruvning samaradorligi, ayniqsa, korxonaning resurslarini, jumladan moliyaviy, insoniy va texnik resurslarini qanday boshqarishga bog'liq. Elektrotexnika sohasidagi korxonalar uchun eng yaxshi boshqaruv usullaridan biri — bu resurslarning maksimal samaradorlik bilan taqsimlanishini ta'minlashdir. Resurslarni boshqarish jarayonida, resurslar tanqisligi yoki ortiqcha sarf-xarajatlarni oldini olish uchun xarajatlarni va vaqtni diqqat bilan rejalashtirish kerak. Samarali resurslarni taqsimlash korxonaga bozorning o'zgaruvchan talablariga tez moslashishga yordam beradi va uning umumiy rentabelligini oshiradi.

Samarali boshqaruvning yana bir o'ziga xos xususiyati — kadrlar siyosati va xodimlarning motivatsiyasidir. Elektrotexnika tarmog'idagi kompaniyalar malakali kadrlarni jalb qilish va ularni uzoq muddat davomida ushlab qolish

---

⁶ Robbins, S.P. "Management." Pearson Education, 2019;

uchun motivatsiya tizimini ishlab chiqishlari zarur. Boshqaruvchilar xodimlarning malakasini oshirish, ularni rag‘batlantirish va motivatsiya qilish uchun turli usullarni qo‘llashlari kerak. Motivatsiya tizimi shuningdek, tashkilotning maqsadlariga erishish va uning ichki muhitini yaxshilash uchun muhim ahamiyatga ega. Effektiv boshqaruvda kadrlarni doimiy ravishda rivojlantirish va ularning ehtiyojlarini hisobga olish zarur.⁷

Xavflarni boshqarish — bu samarali boshqaruv tizimining ajralmas qismidir. Elektrotexnika tarmog‘ida faoliyat yuritayotgan korxonalar doimo turli xil risklarga duch keladi, jumladan texnologik xatoliklar, bozor sharoitlarining o‘zgarishi, ta‘minot zanjirining buzilishi va boshqa tashqi va ichki omillar. Samarali boshqaruv tizimi bu risklarni tahlil qilish va oldini olish uchun rejalashtirilgan strategiyalarga ega bo‘lishi kerak. Risklarni boshqarish uchun zamonaviy boshqaruv tizimlari har bir potentsial xavfni baholash va unga qarshi choralar ko‘rish uchun ilg‘or texnik vositalardan foydalanadi.

Samarali boshqaruvning yana bir o‘ziga xos jihati — bu korxonaning bozor talablariga moslashuvchanligini ta‘minlashdir. Elektrotexnika tarmog‘idagi kompaniyalar tez o‘zgaruvchan bozor sharoitlariga moslashishga qodir bo‘lishi kerak. Samarali boshqaruv tizimi o‘zgaruvchan bozor sharoitlariga tez moslashish va yangi talablarni tezda qondirishni nazarda tutadi. Shuning uchun, korxonalar strategik rejalari va operatsion boshqaruv tizimlari bozor talablariga mos keladigan bo‘lishi kerak.⁸

Hozirgi kunda axborot texnologiyalari samarali boshqaruvni tashkil etishda muhim vosita hisoblanadi. Axborot texnologiyalari orqali boshqaruvchilar va xodimlar o‘rtasida samarali kommunikatsiya o‘rnatiladi, bu esa ish jarayonlarining tezligini va samaradorligini oshiradi. Samarali boshqaruv tizimi axborotning tezkor yetkazilishi va texnologiyalarni to‘g‘ri qo‘llash orqali korxonaning ichki va tashqi muhitida optimal qarorlar qabul qilishga yordam beradi.

⁷ Aaker, D. A., & Moorman, C. (2023). Strategic market management. John Wiley & Sons;

⁸ Drucker, P. F. (1974). Management: Tasks, responsibilities, practices;

Xulosa

Elektrotexnika tarmog'ida samarali boshqaruvni tashkil etish, korxonaning ichki va tashqi muhitini yaxshilash, raqobatbardoshlikni oshirish va mehnat unumdorligini maksimal darajada ta'minlash uchun muhim ahamiyatga ega. Samarali boshqaruv tizimi texnologik yangilanishlarga, resurslarni samarali boshqarishga, kadrlar motivatsiyasiga, risklarni boshqarishga va bozor talablariga tez moslashishga asoslanadi. Korxonada boshqaruvining asosiy elementlari, jumladan strategik rejalashtirish, operatsion boshqaruv va monitoring tizimi, barcha jarayonlarni optimallashtirishga yordam beradi. Shuningdek, axborot texnologiyalaridan foydalanish, kommunikatsiya tizimlarini samarali boshqarish va innovatsion yondashuvlarni qo'llash orqali kompaniyalar o'z maqsadlariga erishishlari mumkin. Kelajakda, elektrotexnika sohasida faoliyat yuritayotgan korxonalar uchun boshqaruv tizimlarini yanada mukammallashtirish, o'zgaruvchan bozor sharoitlariga moslashish va samarali qarorlar qabul qilish zarur bo'ladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Kotter, J., & Bournier, T. (1998). Leading change. *Technovation*, 18(4), 294-294.
2. E Porter, M. (1998). *Competitive strategy: Techniques for analyzing industries and competitors*;
3. Robbins, S.P. "Management." Pearson Education, 2019;
4. Aaker, D. A., & Moorman, C. (2023). *Strategic market management*. John Wiley & Sons;
5. Drucker, P. F. (1974). *Management: Tasks, responsibilities, practices*;